
Senleonāras grupa un Strasbūras mākslas pasaules aktivizēšana (1895–1910)

Nikolā Štozkopfs

Traducteur : Ieva Tazāne

Édition électronique

URL : <http://journals.openedition.org/rbnu/2578>

DOI : 10.4000/rbnu.2578

ISSN : 2679-6104

Éditeur

Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg

Édition imprimée

Date de publication : 1 mai 2019

Pagination : 126-133

ISBN : 9782859230791

ISSN : 2109-2761

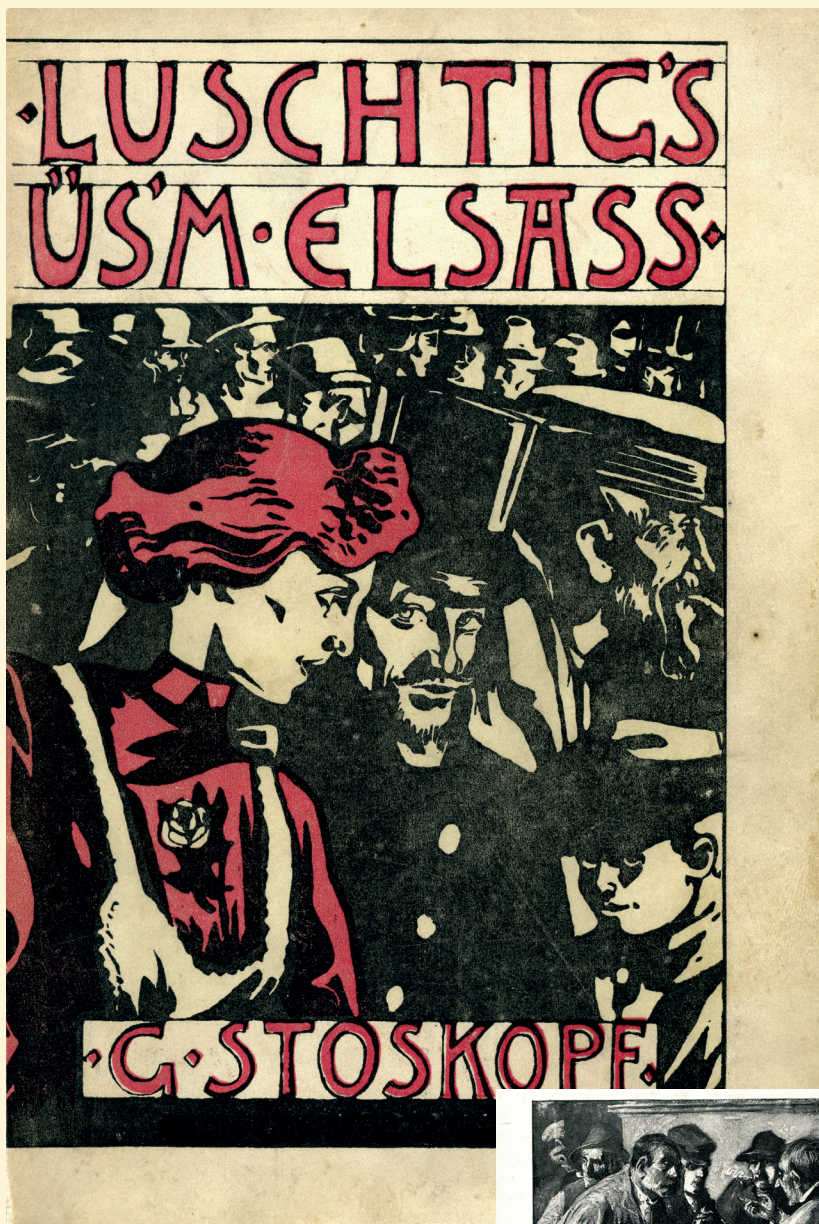
Référence électronique

Nikolā Štozkopfs, « Senleonāras grupa un Strasbūras mākslas pasaules aktivizēšana (1895–1910) », *La Revue de la BNU* [En ligne], 19 | 2019, mis en ligne le 01 mai 2019, consulté le 31 janvier 2021. URL : <http://journals.openedition.org/rbnu/2578> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/rbnu.2578>

La Revue de la BNU est mise à disposition selon les termes de la Licence Creative Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Partage dans les Mêmes Conditions 4.0 International.

Lushtigs

üs'm Elßaß

Gedichte von

G. STOSKOPF

mit 81 Illustrationen von

P. BRAUNAGEL, LEON HORNECKER, F. LASKOWSKY, J. SATTLER,
E. SCHNEIDER, CH. SPINDLER, G. STOSKOPF.

un-ere Deckezeichnung von **J. SATTLER**.

Preis : Mk. 2.80 (Fr. 3.50)

Verlag von Schlesier & Schweithardt, Straßburg i. E.

Kurzausgabe auf japanischem Papier
Mfr. 12.—

Eine prächtige Gabe des jungen elsässischen Dichters. Das Werk verdient nicht nur der humorvollen elsässischen Dialektgedichte wegen, sondern auch durch die wirklich charakteristischen, genial entworfenen Zeichnungen der jungen elsässischen Künstler, die ihrem Freunde und Studienossen bereitwillig ihr Talent zur Verfügung stellen, ganz besondere Beachtung.

Für alle Freunde der elsässischen Kunst und Poesie eine beachtenswerthe Gekleimung.

Édition de luxe sur papier du Japon
Fr. 15.

Cet ouvrage se recommande tout particulièrement à l'attention du public, non seulement par la bonne humeur, la fine observation, voire même la philosophie, qui se dégagent des poésies de Gustave Stoskopf, mais aussi par la série de dessins qui illustrent le texte. Ces dessins sont dus aux amis de l'auteur, peintres et dessinateurs de talent, qui se sont fait un plaisir de contribuer au succès de leur camarade.

Ce livre, essentiellement alsacien, fera le plus grand honneur à tous ceux qui ont contribué à sa publication, et tiendra une place honorable parmi les œuvres de nos littérateurs et de nos artistes.

Pirmais kopīgais Senleonāras mākslinieku grupas darbs: "Lüschtig's üs'm Elsass". 1896.
Zatlera veidots vāks, prospekts ar Šneidera un Stoskopfa ilustrācijām. Gistava Stoskopfa arhīvs

SENLEONĀRAS GRUPA UN STRASBŪRAS MĀKSLAS PASAULES AKTIVIZĒŠANA (1895–1910)

NIKOLĀ ŠTOZKOPFS

(NO FRANČU VALODAS TULKOJUSI IEVA TAZĀNE)

S

enleonāras mākslinieku grupa deva impulsu “intensīvai mākslas kustībai”¹, kas attīstījās daudzos virzienos. Tā bija jo intensīvāka tāpēc, ka radās praktiski uz līdzenas vietas – līdz 19. gadsimta 90. gadiem

Strasbūras mākslas dzīvi, tā sakot, “administrēja” divas sāncensīgas apvienības: frankofilā *Société des amis des arts* (Mākslas draugu biedrība) un ģermanofilā *Strassburger Kunstverein* (Strasburgas mākslas apvienība). Mākslas draugu biedrība reizi trīs gados organizēja izstādes, kur vietējie mākslinieki veidoja fonu, uz kura izcelties Parīzes meistariem. Otra apvienība pamazām zaudēja apgriezienus un 1900. gadā beidza darbību². Māksliniekiem, kuri devās mācīties uz Parīzi vai Mīnheni un Berlīni, te nebija nākotnes. Panākumus varēja gūt trimdā, jo īpaši Parīzē, kur uzmirdzēja tādas personības kā Luijs Frederiks Šīcenbergers (*Louis-Frédéric Schützenberger*), Žans Žaks Ennērs (*Jean-Jacques Henner*), Anrī Zibē (*Henri Zuber*) un citi. Taču 1892.–1893. gads iezīmēja pagrieziena punktu, ko ierosināja mākslinieku paaudze, kas lielākoties dzimusi Francijā 19. gadsimta 60. gados, bērnībā pārvāciskojusies un nu bija savas karjeras pilnbriedā. Viņi satikās, organizējās un ņēma likteņa grožus savās rokās. Sapulcējušies

jaunizveidotajā Senleonāras grupā, viņi īstenoja pamatīgu programmu, kuras viens no galvenajiem darbības virzieniem bija izstāžu organizēšana.

Senleonāras grupas veidošanās un pirmās iniciatīvas

Senleonāra pirmām kārtām ir vieta, kapitula īpašums netālu no Obernē, kur dzīvoja vīnkopis Anselms Ložels (*Anselme Laugel*), ievērojama persona un mecenāts, kas laiku pa laikam arī gleznoja, un Šarls Špindlers, gleznotājs, kurš bija mācījies Berlīnes, Diseldorfas un Mīnhenes akadēmijā. Špindlers uzņēmās iniciatīvu pirmais – sadarbībā ar vācieti Jozefu Zatleru viņš no 1893. līdz 1896. gadam publicēja izdevumu *Elsässer Bilderbogen* jeb *Images alsaciennes*, kura saturu sākumā abi lielākoties nodrošināja paši. Zatlers, nepārspējams gravieris, ilustrēja Elzasas vēstures ainas – pārsvarā traģiskas. Špindlers vairāk pievērsās akvareļiem, no vienas puses, bieži atainojot viduslaiku tēlainumu un, no otras, patiesi aizraudamies ar Elzasas laucinieku tērpiem un paražām.

Nākamajā, 1894., gadā Špindlers paziņoja par vēl citu mākslinieku – Benuā Artmana (*Benoît Hartmann*), Leona Hornekera (*Léon Hornecker*) un

Gistava Štozkopfa – pievienošanas. Štozkopfs, kurš kopš 1887. gada novembra studēja Parīzē, 1892. gadā bija iepazinies ar Zatleru un tēlnieku Alfrēdu Marcolfu (*Alfred Marzolf*) un abus veiksmīgi ieteicis izstādei 1893. gada Salonā. 1894. gadā atgriezies Strasbūrā, viņš regulāri apmeklēja *rue des Bouchers* krodziņu *Mehlkisch*, kur pulcējās mākslinieki un studenti, rādīdami savu dzejnieka, muzikanta vai dziesminieka talantu. 1985. gadā kādā dzejolī, kas ilustrēts Vilhelma Buša manierē, viņš aprakstīja, kā četri mākslinieki – divi gleznotāji, Hornekers un viņš pats – un divi muzikanti devušies uz Senleonāru, uz kuriem tos galvenokārt vilka Ložela galds un vīna pagrabs³. Šiem māksliniekiem palaimējās atrast vēl citus viesmīlīgus namatēvus, piemēram, sveču rūpnieku Žoržu Aelu Strasbūras Robertso kvartālā un zosu aknu ražotāju Ogistu Mišelu, kurš kopš 1896. gada ik mēnesi mieloja savus draugus, māksliniekus, rakstniekus un intelektuāļus savā Šiltigheimas namā pie *Kunschthafe* jeb “mākslu katla”⁴.

Šādas pulcēšanās rezultātā par “Senleonāras grupu” sāka dēvēt mākslinieku loku, kas ārpus tā stingrā kodola bija mainīgs un nenoteikts, pārāk neformāls un daudzveidīgs, lai spētu radīt kādu mākslas doktrīnu. Tā nebija skola. Tās spēks bija kolektīvā – darbīgā kolektīvā, kas tāds bija varbūt tieši tāpēc, ka bija vārda vistiešākajā nozīmē labi pamielots ar zemes augļiem un gardu vīnu.

Šis loks savu esību apliecināja pirmām kārtām ar savām iniciatīvām un darbiem. Viens no pirmajiem tā pastāvēšanas apliecinājumiem bija 1896. gadā publicētie Štozkopfa monologi ar atskaņām “*Lüschtig's üs'm Elsass*” izdevumā ar Zatlera zīmētu vāku un vairāku mākslinieku ilustrācijām (sk. att. 126. lpp.)⁵. Nākamajā gadā, kad tika izdots “*G'spass und Ernst*”, grupai jau bija pievienojušies citi ilustratori⁶ un divi mūziķi: Erbs (*Erb*) un Lorencs (*Lorentz*). Tomēr pirmā nozīmīgākā grupas manifestācija bija izstāde “*Strasbourg-Novembre*”, kas notika no 1897. gada 1. līdz 30. novembrim rātsnamā. To uzskata par “lūzuma punktu Strasbūras laikmetīgās mākslas izstāžu vēsturē”⁷, “atskaites punktu Elzasas glezniecības vēsturē”, “oriģinālu kultūras manifestu”⁸. Bet tieši kāpēc tā bija lūzuma punkts?

Mākslinieki pirmām kārtām pievērsās pašu interesēm. Viņi nokratīja varu, ko līdz tam savās rokās bija turējusi Mākslas draugu biedrība, kas bija ierosinājusi izstādi. Ložels, kam Štozkopfs bija lūdzis ņemt rokā spalvu, sagatavoja vēstuli, kurā sniedza mākslinieku

piekrišanu ar noteikumu, ka “*tikai* mēs būsim atbildīgi par tās [izstādes] organizēšanu un iekārtošanu un paturēsim tiesības pieņemt tikai tādus mākslas darbus, kas mums šķitīs Strasbūras augsti izglītotās sabiedrības uzmanības vērti. Tāpēc mums šķiet, ka būtu labāk, ja mēs uzrunātu tikai tos māksliniekus, kuru darbi jau tikuši pieņemti Parīzes, Minhenes un Berlīnes salonos”⁹. Šo vēstuli, ko parakstīja Hornekers, Marcolfs, Zatlers un Štozkopfs, adresēja Mākslas draugu biedrības prezidentam Alfrēdam Ritlengam (*Alfred Ritleng*), kurš piekrita ļaut māksliniekiem vaļū.

Šī mākslinieku paaudze uzreiz apzinājās savu vērtību un to pārliecinoši puda. Viņi, saprotams, lepojās ar to, ka ir elzasieši, un vēlējās iegūt neatkarību no Parīzes un Vācijas mākslas centriem. Šī bija pirmā no visām Senleonāras loka iniciatīvām, ar kuru arī tika ielikts šīs grupas pamatakmens.

Visbeidzot, trešais elements bija vēlme mazināt mākslu savrupību, atverot durvis dekoratīvajām mākslām, un vienlaikus arī centieni parādīt “pēc modernajiem principiem izkārtotus darbus” tieši šim gadījumam izveidotā interjerā, lai savaldzinātu un piesaistītu publiku.

Izstāde, kurā piedalījās aptuveni 25 mākslinieki, guva panākumus¹⁰. Izdevums *Journal d'Alsace* rakstīja, ka “tāda manifestācija mūsu pilsētā pieredzēta pirmoreiz. [...] Mums vēl nekad nav bijusi iespēja vienkopus redzēt mūsu valstī radītus, bet nepublicētos darbus”. Tad tiek runāts par “māksliniecieško atmodu”, “dažādu talantu brīvo apvienību” un pēc tam norādīts: “Mākslinieki, kas skolojušies pie dažādiem franču un vācu meistariem un lielākoties izstādījuši darbus Parīzē, Minhenē vai Berlīnē, ir atgriezušies savā tēvijā, meklējami līdzpilsoņu atbalstu un uzmundrinājumu.”¹¹ Tādējādi 1897. gadā tika sagatavota augsne mākslinieku kustībai, kas vēl bija jāizveido.

Programma un tās īstenošana

“Mūsu sarunas beidzās ar konkrētu plānu, programmu, pēc kuras mums būtu jāvadās savu ieceru realizēšanā,” 1938. gada jūnijā paziņoja Štozkopfs veltījumā nesen aizsaulē aizgājušajam Šarlam Špindleram. Dažos mēnešos tika izpildīti plāna pamatuzdevumi: 1898. gadā izveidots Strasbūras Elzasiešu teātris un izdevums *Revue alsacienne illustrée* (“Elzasas Ilustrētais Apskats”; *RAI*). Pēc tam 1899. gadā tika nodibināts *RAI* Mākslas salons –

Elzasas Mākslas nama priekštecis –, un 1900. gada aprīlī izdevumā tika paziņots par Elzasas Etnogrāfijas muzeja izveidi. Tai pašā 1938. gadā Štozkopfs pieminēja: “Kad bija pieņemts lēmums par šo [Elzasas muzeja] dibināšanu, Anselms Ložels cerēja, ka visas šīs dažādās iestādes, kam būtu citcitai jāpalīdz, varēs pulcēt zem viena jumta, panākot, ka tās ievēro vienus un tos pašus noteikumus un ir uz viena viļņa. Diemžēl šo vērienīgo projektu nav iespējams realizēt finansiālu apsvērumu dēļ.”¹²

Nosaukumos var pamanīt uzstājīgo norādi uz piederību *Elzasai*. To bieži vien centās ignorēt¹³ vai noniecināt kā aprobežotu noslēgšanos un provinciālistu, vai skaidrot kā piesliešanos franču vai, gluži otrādi, vācu kultūrai. Tomēr ir diezgan viegli saprast, ka pirms 1914. gada šie mākslinieki, kas faktiski bija vācieši, lielākoties bija franču kultūras cienītāji bez naida pret vācu kultūru. Prazdami abas valodas, viņi uzturēja attiecības tiklab ar Parīzi, kā ar Berlīni un Minheni. Viņi neielaidās ne nacionālismā, ne militāriskā, kas jau bija sācis izpausties gan Francijā, gan Vācijā, un vēlējās ignorēt robežas. Tāpat kā vairākums citu mākslinieku, arī viņi bija pacifisti un internacionālisti.

Šajā kontekstā Elzasa ir izpētes vērts divu kultūru krustpunkts. Tā ir “Eiropas laboratorija” – ja varam to tā dēvēt –, tāpēc ka palīdz pārvarēt nacionālās pretrīnības. Šī elzasieša identitātes izpaušana neizbēgami nozīmēja etnogrāfisku – 1900. gada Elzasai neraksturīgu – atgriešanos pie saknēm, tradīcijām, proti, pie dialekta, ieražām un nostāstiem, tērpiem, folkloras un lauku vai pilsētas mantojuma, tāpat pie šīs pagātnes pasaules, kas pamazām zuda. Taču šo pieķeršanos Elzasai papildināja īpaša vēriba pret laikmetīgiem mākslas virzieniem, kas bija radušies Francijā vai vāciskajā pasaulē, moderno metožu un vēstījuma nesēju izmantošana un kolektīva aktivitāte, kā arī mākslinieku klātbūtne šai vietai, diezgan tālu no akadēmiskās vides vienatnē strādājot pie saviem audekliem.¹⁴

Šai programmai ir četri galvenie posmi.

– 1898. gada februārī ārpus Senleonāras grupas tiek nodibināts Elzasiešu teātris, taču grupas mākslinieki piedalās tā darbībā: Špindlers sagatavo programmu, bet Štozkopfs uzreiz uzraksta Loželam veltītu šedevru “*D’r Herr Maire*”, kas piedzīvo pirmizrādi 1898. gada 27. novembrī.

– 1899. gadā izdevumu *Images alsaciennes* aizstāj izdevums *Revue alsacienne illustrée*. Špindlers jau kopš 1898. gada

marta to ir iecerējis kā “mūsu gleznotāju apvienības oficiālo izdevumu [...]”, kur ikviens no mums var iekļaut kādu labu lietu – gleznu, dzejoli –, neraizēdamies par to, vai tā patiks redaktoriem, kas neko nesaprot no mākslas” (sk. att. 130. lpp.)¹⁵. Tātad tas ir mākslinieku veidots un māksliniekiem paredzēts žurnāls. Špindlers, Ložels un Štozkopfs veido redakcijas kolēģiju.¹⁶ Tomēr Špindlers ātri vien nodod tehnisko vadību un pēc tam 1903. gadā arī vispārējo vadību Pjēra Bišē (*Pierre Bucher*) rokās, kā rezultātā izdevums attīstās par profrancisku un antivācisku žurnālu, ko Špindlers pats arī vēlāk uzsver un nožēlo savos memuāros.¹⁷

– 1900. gada aprīlī¹⁸ izdevums *RAI* šādiem vārdiem paziņo par “Elzasas Etnogrāfiskā muzeja” projektu: “Ir laiks pārtraukt šo iznīcināšanas sērgu un sākt saglabāt nākamajām paaudzēm liecības par diženo pagātņi.” Sākotnēji bija paredzēts, ka iecerētajā muzejā tiks saglabāti tērpi ar pedagoģisku mērķi informēt sabiedrību par to, cik vērtīgi kā daļa no mantojuma ir ikdienas priekšmeti, kas pamazām tiek atmesti kā vecmodīgi. Tieši ar šādu mērķi Jūliuss Grēbers (*Julius Greber*) un Štozkopfs dialektā uzraksta lugu “*D’Heimet*”, ko uzved 1901. gadā, un Špindlers un Ložels 1902. gadā publicē grāmatu “*Costumes et coutumes d’Alsace*” (“Tērpi un paražas Elzasā”). Bet, tiklīdz jāķeras pie darbiem, dibinātāju grupa sašķeļas, īpaši finansējuma jautājumā. Strīdā uzvar Bišē, kurš vēlas finansējumu tikai un vienīgi no privātiem avotiem. Viņš arī ieņem nozīmīgu vietu 1902. gada decembrī dibinātajā Elzasas muzeja biedrībā.

– Ceturtajam programmas virzienam – izstāžu organizēšanai – vislielākā nozīme neapšaubāmi bija Strabūras mākslas pasaules atdzīvināšanā.

Strabūras mākslinieku darbu izstādīšana

Mākslinieku ienākumi ir atkarīgi no iespējām izrādīt un galu galā arī pārdot savus darbus. Spožā 1897. gada izstāde “*Strasbourg-Novembre*” aizsāka procesu, kas beidzās tikai 1905. gadā ar Elzasas Mākslas nama izveidi.

Štozkopfs 1899. gada beigās pie Špindlera mākslas tirgotāja Badē-Notēna *rue de la Nuée-Bleue* nodibināja *RAI* Mākslas salonu, kas kļuva par pastāvīgu izstāžu telpu Elzasas māksliniekiem (sk. att. 130. lpp.)¹⁹. Štozkopfs 1938. gadā stāstīja: “Šai izstāžu zālei

Reklāmas pastkartīte izdevumam *Revue alsacienne illustrée*.
Paula Braunāgela ilustrācija. Gistava Štozkopfa arhīvs

Ielūguma karte uz *Revue alsacienne illustrée* Mākslas salona izstādi.
Gistava Štozkopfa arhīvs

paredzēja īsu mūžu, apgalvojot, ka nebūs gana daudz darbu, lai tajā pietiekami drīz varētu sarīkot izstādes. Es pierādīju pretējo. Es apmeklēju sabiedrībai līdz tam nezināmu jaunu mākslinieku darbnīcas un pirmoreiz izstādīju Luksa (*Loux*), Šnuga (*Schnug*), Ansi (*Hansi*), Ēbela (*Ebel*) un vēlāk arī vairāku ne tik plaša vēriena gleznotāju darbus. Pēc tam pienāca kārta arī Bēkem (*Beecke*) un – kas ir īpaši svarīgi – Dekoratīvās mākslas skolas māksliniekiem, kas līdz tam bija turējušies nomaļus.”²⁰ Tā tas turpinājās līdz 1904. gada sākumam.²¹

Pa starpu 1903. gada maijā notika izstāde Roānu pilī. Sākumā to 1902. gadā plānoja muzeju pārvalde, taču tās plāns beigās tika atmests Strasbūras mākslinieku dumpja dēļ. Muzeji bija uzaicinājuši visus mākslniekus, kuri bija minēti adrešu grāmatā (*Adressbuch*). Štozkopfs 1902. gada 6. oktobrī sapulcināja savus draugus un pārliecināja tos apvienoties arodbiedrībā, lai novērstu šādu tik dažāda līmeņa mākslinieku saietu, kas varētu negatīvi ietekmēt mākslinieku tēlu.²² Viņi sagatavoja priekšlikumu, kurā prasīja atlikt izstādi un nodot tās vadības grožus žūrijai, ko veidotu vislabāk zināmie mākslinieki. Daubners (*Daubner*), Hornekers un Štozkopfs satikās ar Strasbūras mēru Oto Baku (*Otto Back*), kas priekšlikumu pieņēma. Žūrija ar Špindleru un Daubneru priekšgalā sastāvēja no Hornekera, Kertžē (*Koerttge*), Krafta (*Krafft*), Marcolfa, Mušveka (*Muschweck*), Šneidera (*Schneider*) un Štozkopfa. Vispār izstāde nebija īpaši selektīva, jo tajā piedalījās 48 mākslinieki. Taču tā bija īsts atklājums vairāk nekā desmit tūkstošiem tās apmeklētāju.²³

Šī “arodbiedrības” pieredze bija pietiekami pārliecinoša, lai 1905. gada 19. aprīlī tiktu izveidota Strasbūras mākslinieku apvienība (*Verband Strassburger Künstler*): 22 tās dibinātāji apstiprināja Štozkopfa sagatavotos statūtus. Špindleru ievēlēja par apvienības priekšsēdētāju, Daubneru – par priekšsēdētāja vietnieku, bet Štozkopfam uzticēja tās sekretāra pienākumus. Šī apvienība, kuras pēdējais saglabājies protokols datēts ar 1913. gada 31. maiju²⁴, organizēja Mākslinieku balli, 1905. gada 6. novembrī iestājās pret plāniem nojaukt *rue du Bain-aux-Plantes*²⁵ ēkas, iecēla žūriju Strasbūras izstādēm, uzturēja attiecības ar Reinas zemju mākslas draugu apvienību (*Verband der Kunstfreunde in den Ländern am Rhein*) utt. 1904. gadā Vilhelma Šēfera (*Wilhelm Schäfer*) dibinātā²⁶ Reinas zemju mākslas draugu apvienība 1904. gada decembrī

Darmštatē organizēja pirmo izstādi, kurā piedalījās arī Elzasas mākslinieki, un tai drīz vien, 1905. gada 19. martā, sekoja vēl viena izstāde Roānu pilī. Tās iekārtošanu uzticēja Daubneram, Zatlēram, Šneideram un Štozkopfam. Tā kā nevaram šeit padziļināti aplūkot šīs apvienības nozīmi, teiksim tikai to, ka tā ļāva Elzasas māksliniekiem kļūt atpazīstamiem arī otrpus Reinas.

Visbeidzot, 1905. gada 6. jūnijā notikušajā sagatavošanās sanāksmē, kurā piedalījās gan Ložels un Špindlers, gan arī ievērojamas personas, kas varētu nodrošināt finansējumu²⁷, Štozkopfs aprakstīja Elzasas Mākslas nama projektu. 1905. gada 15. novembrī pie notāra²⁸ tika dibināta Elzasas-Lorēnas Tēlotājmākslas un industriālās mākslas attīstības biedrība ar 20 000 marku pamatkapitālu. Tās uzraudzības padome ar Loželu priekšgalā sastāvēja no priekšsēdētāja vietnieka Švarcmaņa (*Schwarzmann*), Gruneliusa (*Grunelius*), Frica Meiera (*Fritz Meyer*) un diviem māksliniekiem – Daubnera un Špindlera. Štozkopfa²⁹ un Teodora Knorra (*Théodore Knorr*) vadītais Mākslas nams vēra durvis 1905. gada 10. decembrī adresē 6 *rue Brûlée*, Strasbūrā, štathaltera klātbūtnē (sk. att. 133. lpp.).

Viņa (anonīmais) manifests, kas publicēts *RAI*, parāda, cik lielā mērā mērķis ir atrast māksliniecisko jaunradi, nocelt to no pjedestāla, padarot komerciāli pieejamu sabiedrībai – gan bagātajiem, gan ne tik turīgajiem. Mērķis ir ieaicināt mākslu mājokļu interjerā, apvienot visus tās veidus – gan rūpniecisko, gan lietišķo un “tīro” mākslu –, organizēt izstādes, kā arī piedāvāt māju celtniecības un interjera dizaina pakalpojumus.³⁰ Šāds modelis aizgūts no 1898. gadā izveidotajām Minhenes *Vereinigte Werkstätte* (apvienotajām darbnīcām). Kā to jau iepriekš 22. oktobra numurā paziņoja izdevuma *Journal des Débats*, pirmā izstāde uzdod toni ar “dažādiem vietējās rūpnieciskās mākslas izstrādājumiem [...], Š. Špindlera inkrustācijām, Braunāgela un Kammisāra (*Cammisar*) vitrāžām, brāļu Elhingeru (*Elchinger*) un Bastiāna (*Bastian*) keramiku, Čoka (*Zschock*) metālmākslas darinājumiem utt.”³¹ Neliels 1907. gadā publicēts katalogs pārņēma šīs idejas un sīki kategorizēja piedāvājuma klāstu: mēbeles, keramika, fajanss, stikla izstrādājumi, vitrāžas, iesējumi un citi ādas izstrādājumi, rotaslietas, statuetes, gravīras un mākslinieku portfeļi. Šī atvērtība pret dekoratīvo mākslu un lētiem priekšmetiem neliedza Mākslas namam darboties kā klasiskai galerijai, kurā cita citai sekoja

personālizstādes un grupu izstādes. Kā to apliecināja prese, mākslinieciskie panākumi bija acīmredzami, taču komerciālā ziņā Mākslas nams nebija pietiekami rentabls – tas turējās, tikai pateicoties pārdotajām Špindlera inkrustācijām³², un nevarēja realizēt visas savas ieceres.³³

Tomēr kopumā rezultāti vērtējami pozitīvi, pat ja ir skaidrs, ka gadsimta sākuma “Strasbūras mākslas pasaule” neaprobežojas tikai ar Senleonāras loka iniciatīvām. Taču tam bija ārkārtīgi nozīmīga vieta vietējās mākslas kopainā. Šie mākslinieki devās kaujas laukā un stājās preti politiskajām, administratīvajām un finansiālajām grūtībām, atrazdamies tālu no (relatīvi) ērtajām darbnīcām un dažkārt pat pakļaudami negatīvām sekām savu darbu (kā tas notika ar tā laika gleznotāju Štozkopfu). Viņi nāca klajā ar jaunām idejām, radīdami noturīgus veidojumus.³⁴ Visbeidzot, viņi gāja elzasiešu ceļu, kas šodien var likties šaurs, provinciāls un dīvains, taču vāciskajā Elzasā pirms 1914. gada bija nozīmīgs, transnacionāls ceļš, kā uzturēt sakarus starp Franciju un Vāciju, tai pašā laikā nenonākot nacionālisma gūstā.

PIEZĪMES

- 1— Gistava Štozkopfa piezīme rokrakstā, 1932. Gistava Štozkopfa arhīvi (*Archives Gustave Stoskopf*, AGS).
- 2— Meyer, Anne-Doris. Le marché de l'art à Strasbourg pendant le Reichsland (1870–1918). *Revue d'Alsace*, n° 138, 2012, p. 157–173.
- 3— AGS.
- 4— Spindler, Charles. *L'âge d'or d'un artiste en Alsace. Mémoires inédits 1889–1914*. Nancy: Éditions Place Stanislas, 2009, p. 77–87; Kiwior, Julien et Walter. *Le Kunschthaafe. Art, histoire et gastronomie en Alsace*. [Strasbourg: Aktuaryus], 2010.
- 5— Braunāgels, Hornekers, Laskovskis, Zatlērs, Šneiders, Špindlers un Štozkopfs. Līdz 1914. gadam tika publicēti astoņi krājuma izdevumi.
- 6— Blūmers (*Blumer*), Feieršteins (*Feuerstein*), Hāss (*Haas*), Artmans, Kertžē (*Koerttgé*), Zēbahs (*Seebach*).
- 7— Meyer, Anne-Doris. Le premier Salon des peintres alsaciens: l'exposition “Strasbourg-Novembre”. *Cahiers d'art, d'archéologie et d'histoire d'Alsace*, 2010, p. 151–161.
- 8— Metz, René. *Les peintres alsaciens de 1870 à 1914*: [doktora darbs]. USHS, 1971, fascicule 1, p. 85.
- 9— Vēstule tika uzrakstīta pēc Štozkopfa un Ložela 1. jūlija tikšanās Brogli laukuma kafējnicā *Banzin* (AGS).

- 10— *Catalogue de l'exposition d'art Strasbourg-Novembre*. Strasbourg, 1897.
- 11— *Journal d'Alsace*, 5.IX.1897.
- 12— Runa 1938. gada 24. jūnijā Špindlera retrospektīvās izstādes atklāšanā Elzasas mākslas namā (AGS).
- 13— Tā notika nesenajā izstādē “Strasbourg, laboratoire d'Europe (1880–1930)” (“Strasbūra – Eiropas laboratorija (1880–1930)”) Strasbūras Modernās un laikmetīgās mākslas muzejā (*MAMCS*).
- 14— Mēs ar Bernāru Žakē (*Bernard Jacqué*) to atklājām rakstā “Tradition et modernité dans les arts décoratifs en Alsace autour de 1900” – sk.: Gril-Mariotte, Aziza (dir.). *L'artiste et l'objet. La création dans les arts décoratifs (XVIIIe-XIXe siècles)*. Rennes: PUR, 2018, p. 173–183.
- 15— Vēstule Gistavam Štozkopfam 1898. gada 10. martā (AGS).
- 16— *L'âge d'or* ..., op. cit., p. 93.
- 17— *Ibid.*, p. 97–101, 183–203.
- 18— Un musée ethnologique alsacien. *Chronique d'Alsace-Lorraine (AL)*, RAI, avrīl 1900, p. 53–54.
- 19— *Chronique d'AL*, RAI, 1899–1900, 1. lpp.
- 20— Vēstule Markam Lenosam (*Marc Lenossos*) 1938. gada 28. aprīlī. (AGS).
- 21— Pēdējās ziņas par izstādi: *Chronique d'AL*. RAI, janvier 1904, p. 10.
- 22— *Protokoll über die Zusammenkünfte der Strassburger Künstler, Sitzung vom 6ten Oktober 1902*. Strasbūras pilsētas un Eiropas metropoles arhīvs (*Archives de la Ville et de l'Eurométropole de Strasbourg*, AVES). G. Štozkopfa fonds, 213 Z 4.
- 23— Sk. katalogu “Kunstausstellung Strassburg” (1903) un apskatu, kas publicēts ar pseidonīmu Žans Rapēns: Jean Rapin, RAI, V, 1903, p. 97–104.
- 24— AVES 213 Z 4.
- 25— Tas kļuva par impulsu 1907. gada oktobra priekšlikumam par vecās Strasbūras aizsardzības asociāciju, kas tika izveidota 1910. gada aprīlī.
- 26— *Chronique d'AL*, RAI, 1904, p. 40.
- 27— AVES 213 Z 3.
- 28— Bēras kundzes arhīvi nav nodoti departamentu arhīviem.
- 29— Pauzot atzinību Štozkopfa kā šīs galerijas dibinātāja un vadītāja ieguldījumam, Strasbūras pilsētas vadība pie Mākslas nama fasādes *rue Brûlée*, aiz rātsnama, pēc viņa nāves uzstādīja viņa krūšutēlu.
- 30— RAI, VIII, janvier 1906, p. 28–35.
- 31— *Journal des Débats*, 22.X.1905
- 32— Spindler, Charles. *L'âge d'or* ..., op. cit., p. 219–220. To apliecina arī Štozkopfs 1938. gadā (AGS).
- 33— Sk. preses apskatu un Mākslas nama protokolu AVES 213 Z 3.
- 34— Elzasas muzejs, Strasbūras Elzasiešu teātris, Elzasas neatkarīgo mākslinieku apvienība (*Association des artistes indépendants d'Alsace*, AIDA) un tās izstāžu galerija ir tiešs Senleonāras mākslinieku grupas iniciatīvu rezultāts.